

Wprowadzenie

Problematyka wartości była i jest podejmowana w kontekście działalności edukacyjnej, ponieważ działalność ta jest działalnością celową. Ten fakt nie pozwala pominąć świata wartości. Trafnie związek celów i wartości w wychowaniu ujął już w latach 60. XX wieku Karol Kotłowski, twórca pedagogiki filozoficzno-normatywnej: „Wychowując dzieci i młodzież, staramy się zawsze osiągnąć jakiś cel, przedstawiający [...] jakąś wartość dla społeczeństwa lub jednostki, albo też jednego i drugiego. W tym sensie nie ma pedagogiki «bezwartościowej», może ona ujmować dany cel błędnie i przypisywać mu wartości, których nie posiada, niemniej w założeniach każdej z nich tkwi realizowanie czy osiągnięcie wartości, bo inaczej żadna działalność wychowawcza nie miałaby sensu. Jeżeli więc wyłania się przy tym jakiś problem, to nie dotyczy on kwestii, czy w procesie wychowania należy osiągać jakieś wartości, lecz jakie wartości należy realizować i w jaki sposób” (Kotłowski 1968: 33).

Podobne stanowisko znaleźć można również u wielu innych pedagogów, np. u Wincentego Okonia: „Zarówno kształcenie (nauczanie i uczenie się), jak i wychowanie prowadzą do wytworzenia zmian w człowieku. Zmiany te obejmują stronę poznawczo-instrumentalną, która wiąże się z poznawaniem rzeczywistości i posługiwaniem się wiedzą w jej przetwarzaniu, jak i stronę aksjologiczną, która polega na kształtowaniu stosunku człowieka do innych ludzi i do świata, jego życiowych postaw i przekonań światopoglądowych, jego systemu wartości i celu życia” (Okon 2003: 57–58).

Władysław Cichoń przyznaje aksjologii bezpośredni związek z teorią wychowania, pisząc o dowartościowaniu wyników badań nad wartościami i nad człowiekiem, z których powinien bezpośrednio wyrastać ideał wychowania (Cichoń 1996: 93).

Lakonicznie i kategorycznie kwestię wartości w procesie wychowania stawia Andrzej de Tchorzewski: „Bez refleksji filozoficznej oraz ukierunkowania na wiedzę dotyczącą wartości stanowiących o jakości działań pedagogicznych trudno zrozumieć istotę faktów, zjawisk i procesów wychowania, socjalizacji i edukacji” (Tchorzewski 2016: 30).

To tylko kilka przykładów wypowiedzi pedagogów o roli wartości w wychowaniu. We współczesnej pedagogice fakt, że wartości są ściśle powiązane z procesem edukacyjnym, nie podlega dyskusji. Problem pojawia się wraz z pytaniem: jakie wartości mają być promowane i urzeczywistniane w procesie kształcenia i wychowania? Dotykamy tu kwestii ujęć człowieka w różnych koncepcjach filozoficznych (antropologia). W tym numerze naszego czasopisma zaprezentowane zostaną refleksje i badania nad wartościami głównie z perspektywy antropologii chrześcijańskiej.

W pierwszym tekście pt. *Pedagogiczne implikacje antropologii teologicznej* Mateusz M. Mazurek stawia tezę, że teologiczne koncepcje człowieka, pomimo iż niesprawdzalne empirycznie, mogą być inspirujące dla pedagogicznej teorii i praktyki. Antropologia chrześcijańska ukazująca człowieka jako istotę stworzoną Boga uczy, że relacje międzyludzkie stanowią najważniejszą sferę naszego życia. Według autora, „taka perspektywa pozwala konstruować adekwatną hierarchię celów, zadań oraz narzędzi wychowawczych i edukacyjnych. Zdolność do tworzenia głębokich, trwałych relacji interpersonalnych powinna być zatem traktowana jako najważniejszy cel wychowania”.

W następnym tekście pt. *Wolność i odpowiedzialność w codziennym życiu ucznia* Renata Królikiewicz reflektuje nad relacją pomiędzy wolnością a odpowiedzialnością w kontekście edukacji. Autorka podejmuje próbę określenia, czy w dzisiejszej szkole uczniowie mogą znaleźć odpowiedź na pytania dotyczące wolności i jej rozumienia. Stawia również pytania, na ile uczniowie mają możliwość samostanowienia i uczestniczenia w odpowiedzialności za swój proces edukacyjny.

Marzena Chrost podejmuje z kolei kwestię znaczenia więzi małżeńskiej jako swoistego „miejsca” doświadczania miłości. W tekście pt. *Więź małżeńska jako doświadczanie miłości w ujęciu chrześcijańskim* autorka ukazuje różnorodne konteksty miłości oraz jej doświadczanie i przeżywanie w związku małżeńskim. Przedstawia istotę i wartość więzi małżeńskiej, a także kwestię rozwijania zdolności do miłości w procesie wychowania człowieka.

Dział „Raporty z badań” otwiera artykuł Renata Jasnos pt. *W kulturze wolności i konsumpcji. Rola współczesnego wychowania chrześcijańskiego w przewyciężaniu kryzysu wartości*. Autorka przeprowadziła sondaż oraz badanie metodą wywiadu fokusowego wśród studentów Akademii Ignatianum w Krakowie. Głównym celem badania było określenie roli wychowania chrześcijańskiego w przewyciężaniu konfliktów wartości związanych z materializmem i wolnością. Przeprowadzone badania pozwoliły określić najważniejsze według studentek wartości we współczesnym wychowaniu chrześcijańskim oraz opisać rolę wychowania chrześcijańskiego w przewyciężaniu problemów związanych z doświadczaniem materializmu i realizacją wolności.

W drugim tekście tego działu pt. *Wyspiewać wartości. Wychowanie chrześcijańskie na lekcjach języka angielskiego w katolickiej szkole podstawowej w Belfaście* Jakub Adamczewski podejmuje kwestię wychowania chrześcijańskiego prowadzonego na lekcjach języka angielskiego w jednej ze szkół podstawowych w Belfaście. Autor pokazuje jak można twórczo w ramach edukacji wczesnoszkolnej wykorzystać repertuar muzyki chrześcijańskiej w procesie kształtowania autentycznych postaw chrześcijańskich.

Trzeci tekst tego działu został poświęcony kwestii dialogu międzypokoleniowego. Jego autorka, Aldona Rumińska-Szalska, w artykule pt. *Dialog międzypokoleniowy jako wartość na przykładzie autorskiego projektu „Aby Senior brzmiało dumnie!”* przedstawia i omawia efekty autorskiego projektu „Aby Senior brzmiało dumnie!”, realizowanego przez nią w Szkole Podstawowej z Oddziałami Integracyjnymi nr 105 im. Ludwiki Wawrzyńskiej w Krakowie.

Dział „Miscelanea” otwiera tekst Tomasza Różańskiego pt. *Czas wolny ludzi starszych w świetle teorii aktywności*. Autor ukazuje kwestię spędzania czasu wolnego przez ludzi starszych w perspektywie teorii aktywności. Przedstawia najpierw ważniejsze zagadnienia

dotyczące aktywności człowieka w okresie późnej dorosłości oraz prezentuje główne założenia teorii aktywności. Następnie dookreśla pojęcie czasu wolnego, omawia cechy aktywności wolnoczasowej oraz wskazuje funkcje czasu wolnego, jak również przedstawia główne typy aktywności wolnoczasowej seniorów, zwracając szczególną uwagę na kwestie związane z ich aktywizacją.

Drugi artykuł tego działu pt. *Rozwój w świetle podstawowych kategorii myśli Johna Deweya* poświęcony jest zagadnieniom rozwoju w świetle podstawowych kategorii myśli tego amerykańskiego pedagoga i pragmatysty. Jego autor, Bartłomiej Z. Krasny, podejmuje próbę rekonstrukcji teorii rozwoju Deweya oraz krytyczną refleksję nad nią na podstawie jego wybranych dzieł pedagogicznych i filozoficznych. Przedstawione zagadnienia poddaje refleksji przez pryzmat ich implikacji pedagogicznych.

Całość zeszytu zamyka dział recenzyjny, w którym omówiono dwie publikacje naukowe z dziedziny pedagogiki: Piotr Magier, *Metateoria pedagogiki chrześcijańskiej* (Lublin 2019) oraz Paweł Kaźmierczak, *Neoarystotelesowska filozofia edukacji w ujęciu Alasdaira MacIntyre'a* (Kraków 2019).

Zapraszamy do lektury i osobistej refleksji nad wartościami przekazywanymi naszym wychowankom w edukacyjnym procesie.

Bibliografia

- Cichoń W. (1996). *Wartości – Człowiek – Wychowanie. Zarys problematyki aksjologiczno-wychowawczej*, Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Kotłowski K. (1968). *Filozofia wartości a zadania pedagogiki*, Wrocław–Warszawa–Kraków: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Okoń W. (2003). *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Tchorzewski A.M. de (2016). *Wstęp do teorii wychowania*, Kraków: Akademia Ignatianum w Krakowie, Wydawnictwo WAM.